

ט-א אלא ללמדך: מי שיש לו אלמנות וגירושין בה, הוא זה שאין ביאתו פוסלת אותה, ולכן היא שבה לבית אביה.

יצאו עובד כוכבים ועבד, שאין לו אלמנות וגירושין בה [שאיין קידושין תופסין לו בה], שלא שייך בה "ושבה אל בית אביה", הואיל וביאת עובד כוכבים ועבד פוסלים אותה מתרומה.

ומכאן אנו לומדים גם לחייבי כריתות, שהם פוסלים אשה בכיאתם.

והוינן בה: **אשכחן**, אמנם מצאנו את הלימוד מ"אלמנה וגרושה", לגבי דין כוהנת בתרומת בית אביה, שהיא נפסלת על ידי גוי, עבד, וחייבי כריתות, הואיל וקדיש גופה.

אבל לוי וישראלית, האוכלת בשביל בנה שיש לה מכהן, שלא קדיש גופה — **מנא לן**

שגם היא נפסלת כשנבעלה למי שאין לו אלמנות וגירושין בה?

ומשנינן: **כדאמר רבי אבא אמר רב לקמן**, שיש לדרוש את יתור האות וי"ו, כאשר היא נוספת על המילה "בת", כדכתיב "ובת".⁽¹⁾

הכא נמי דרשינן מתוספת האות וי"ו במילה "בת", שנאמר "ובת" כהן תהיה אלמנה וגרושה", לרבות אף לוי וישראלית האוכלות בשביל בניהן, שהן נפסלות בבעילת מי שאין לו בה אלמנות וגירושין.

והוינן בה: **כמאן**, כמו מי אנו דורשים כך? האם סוברים אנו **כרבי עקיבא**, דדריש את האותיות וי"ו?

ומשנינן: **אפילו תימא רבנן** היא, שאינם דורשים "ווינן", כאן הם כן דורשים מהאות

מנלן שזרה האוכלת בשביל בנה, וניסת לזר, ומת, שחוזרת ואוכלת? ואמר רבי אבא אמר רב, שיש לדרוש זאת מיתור האות וי"ו במילה "בת", דכתיב "ובת".

ממה שנאמר "ובת" כהן כי תהיה אלמנה וגרושה ושבה אל בית אביה, אנו לומדים למי שאוכלת משום בנה מכהן, שאף היא חוזרת לאכול אחר שנפסלה על ידי נשואין לזר.

והגמרא שואלת שם: **כמאן**, כרבי עקיבא דדריש וי"ו. ומתרצת, אפילו תימא רבנן, כולה "ובת" — קרא יתירא הוא, ועל דרך שאמרו כאן.

ומאותה סוגיא מבואר, שאף על פי שכבר למדנו שבת כהן דקדיש נפשה חוזרת אחר מיתת הבעל, בכל זאת, אין אנו אומרים שקל וחומר מי שאוכלת בשביל בנה חוזרת, אלא היינו אומרים שרק כהנת מותרת לחזור, אך ישראלית האוכלת

ליף לה מדתני רב חנניא: בעולת בעל יש להם [לגויים] מידי אחרניא לא [הרי למדת שאין קידושי כסף ושטר לגוי], וגבי ישראל [כלומר: גבי בת ישראל] מקיש הויית להדדי [הוקשו קידושי כסף ושטר לקידושי ביאה, שנאמר: ויצאה "והיתה" לאיש אחר, ללמדך:], מאן דאית ליה [בבת ישראל] קדושי כסף ושטר אית ליה בה קידושי ביאה, אבל גוי דלית ליה קידושי כסף ושטר, לית ליה [בבת ישראל] קידושי ביאה.

1. א. דברי רבי אבא אמר רב, נאמרו לקמן פז א, לבאר את האמור במשנה פז ב: אשה שהיה לה בן מכהן, ונישאת לזר [ונפסלה בכך מתרומה], וילדה הימנו בן, ומת הבן מן הזר, היא חוזרת לאכול בתרומה משום בנה מכהן. ואמרו על זה בגמרא: מנלן? ופירש רש"י:

וי"ו הנוספת, היות וכולה "ובת" — קרא
יתירא היא! (2)

שהרי נאמר תחילה "ובת כהן כי תהיה לאיש
זר", ובפסוק שלאחריו נאמר "ובת כהן כי
תהיה אלמנה וגרושה". והיה לו לומר "וכי
תהיה אלמנה וגרושה". (3)

ועתה חוזרת ומקשה הגמרא על הדרשה
שלמדנו מ"ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה
וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה",
שאין שבה לבית אביה אלא אם בא עליה מי
שיש לו אלמנות וגירושין בה, יצאו גוי ועבד
וחייבי כריתות, כיון שאין קדושין תופסין
להם בה, הרי הם פוסלים אותה בביאתם.

ואימא לפרש את המיעוט "כי תהיה אלמנה
וגרושה", על "וזרע אין לה", ולהקל הוא
בא, ולומר:

רק מי שיש לו אלמנות וגירושין בה, דהיינו
זר ישראל, אז —

כי לית ליה (4) זרע — קאכלה בתרומת בית
אביה.

כי אית ליה זרע — לא אכלה, כי הזרע שיש
לה מישראל הרי הוא פוסלה.

ואילו מי שאין לו אלמנות וגירושין בה ובא

בשביל בנה, אסורה לחזור.

ומוכח, שלא לכל ענין אמרו שיותר מסתבר
לפסול כהנת דקדיש נפשה מאשה האוכלת
בשביל בנה.

ואף שלענין פסול על ידי בעילה מסתבר
יותר לפסול כהנת, לענין חזרה לאכול בתרומה
לאחר שנישאת, מסתבר יותר שלא תחזור זו
האוכלת בשביל בנה; ובהמשך הסוגיא בהערות
יתבאר עוד מזה.

כריתות, ובתירוצה [שלפי פירושו של רש"י,
הקושיא היא: אפשר דוקא בחייבי כריתות]:
"ואית דמפרשי: ואימא נבעלה לפסול לה
חייבי כריתות נמי, מאי שנא דלא תני להו
לעיל?!"

פירוש: בברייתא למדנו: גר עמוני מואבי וכו'
שבאו על כהנת וכו' פסלוה, ולא נזכרו חייבי
כריתות, ומבואר דאכן אלו אינם פוסלים את
האשה מתרומה; ומקשינן: למה אין נכללים אלו
ב"ובת כהן כי תהיה לאיש זר"?!

"ומשנינן: "כי תהיה" כתיב, מדאפקה רחמנא
לבעילה בלשון הויה, לא פסיל מתרומה אלא בר
קידושי דוקא, דבני הויה, לאפוקי חייבי כריתות
דלאו בני הויה נינהו; וסבירא להו [לאית
דמפרשי] דחייבי כריתות לא פסלי".

ורש"י דחה פירוש זה, כי הוכיח שחייבי
כריתות פוסלים אשה.

4. לכאורה צריך להגיה: במקום "ליה" "לה",
וכן הוא בלשוננו של רש"י בהמשך: אף על גב
דאית "לה" זרע נמי תיכול; ואולם ראה בהערה
הבאה.

2. הקשה הריטב"א, הרי המילה הזאת אינה
מיותרת, כי היא נצרכת ללמד כדברי רבי אבא
אמר רב, שהאוכלת בשביל בנה ונשאת, ומת
בעלה, הרי היא חוזרת לאכול משום בנה [וראה
תוספות].

ותירץ: הכי קאמר, כיוו דמיותר הוא לדרשה
ולא אתא לגופיה כלל, אפילו רבנן מודים
דדרשינן וי"ו יתירא לדרשה, דדרשינן מיניה כל
מה דאפשר.

3. רש"י לעיל הביא פירוש אחר בקושיית
הגמרא: ואימא נבעלה לפסול לה חייבי

בזרע של גוי, ואילו לוי וישראלית תיפסל בזרע של גוי? והרי אם כוהנת, דקדיש גופה, אינה נפסלת — כל שכן שלא תיפסל בזרע של גוי.⁽⁶⁾

ואכתי מקשינן: ולרבי עקיבא, דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין, ומאי "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", אין "תהיה" לשון קידושין, שהרי אין קידושין תופסים בחייבי

עליה, אף על גב דאית ליה זרע, נמי תיכול!⁽⁵⁾

ומשינין: אם כן, שהפסוק בא להקל, ולומר שאין זרע מגוי ועבד פוסל — רבויי לוי וישראלית לענין זה [כדדרשינן לעיל מ"ובת"] — למה לי?!

וכי היה מקום לומר שכוהנת אינה נפסלת

במשנה הבאה]; והיינו דאמרינן: מי שיש לו אלמנות וגירושין, ונשאה, ויש ממנו זרע, אפילו אם מת, הרי אשתו אינה חוזרת לבית אביה. אבל אם בא עליה מי שאין לו אלמנות וגירושין, כלומר, שבא עליה שלא דרך נשואין, אף שיש ממנו זרע, אין זרע לברו פוסל.

ואולם דחה פירוש זה, שהרי לפי האמת מנין אנו יודעים שאף בזנות פוסל הזרע, אף שהכתוב אינו מדבר אלא על החוזרת לבית אביה, ובעל כרחך שאין סברא לחלק בכך, וראה עוד שם; ואולם אחרונים אחרים כתבו, שיש מקום לחלק ביניהם, ואף לפי האמת שני דינים נפרדים הם, ראה דבריהם במשנה בעמוד ב.

6. לשון רש"י הוא "השתא כהנת גופה, אשמועינן דלא מיפסלא בזרע עובד כוכבים ועבד — לוי וישראלית מיבעיא!?"

ובפשוטו צריך לומר: השתא כהנת דקדיש גופה, וכלשון הגמרא לעיל. וכן הוא לשון התוספות: כיון דאשמועינן בכוהנת דקדיש גופה.

ומבואר מסוגיא זו, כי לענין פסול על ידי זרע גוי ועבד, מסתבר יותר לפסול כהנת דקדיש גופה.

וכמו נבעלת לפסול, שיותר מסתבר לפסול כהנת, מאשר לוי וישראלית האוכלות בשביל בניהן.

5. כתב רש"י: דכבהמה בעלמא חשיב.

וטעם הדבר שהוצרך רש"י ליתן טעם לדרשת הכתוב, הוא משום שהקשו התוספות, שבכל דוכתא לחומרא מקשינן והכא פריך דנקיש לקולא?! ויישב תוספות הרא"ש: הכא מסתבר למדרש לקולא, כדפירש רש"י משום דזרעו חשיב כזרע בהמה.

ולפי טעמו של רש"י, נמצא כי לפי קושיית הגמרא אין המיעוט בא אלא על גוי ועבד ולא על חייבי כריתות, שהרי בהם לא שייך זרע בהמה, וראה קרן אורה.

בעיקר כוונת רש"י "כבהמה בעלמא חשיב", בפשוטו, שאין הזרע מתייחס אחריהם, וזרע כזה אינו פוסל.

ואם אכן זו היא כוונת רש"י, יש לומר שבדוקא אמרה הגמרא "אית ליה זרע", ולא "אית לה זרע", ראה בהערה לעיל.

וראה בחזון איש שכתב להסתפק להלכה, באשה שעיברה באמבטי מגוי ועבד [שאינן כאן ביאה לפוסלה], אם הזרע ממנו פוסלה, לפי מה שכתב הבית שמואל שעייבור באמבטי חשוב כבנו [ראה דבריו על סוגיא זו, באהע"ז טו ד].

ובקרן אורה רצה לפרש כוונת הגמרא בסלקא דעתין, שאין פוסל זרע אלא אם נישאת לישראל ונשאר זרע מן הנשואין, אבל אם בא עליה בזנות ויש ממנו זרע אינו פוסל [ולא כפי האמת, שהזרע פוסל אפילו נולד מזנות, כמבואר

לאוין, אלא כאילו אמר הכתוב "ובת כהן בי תיבעל לאיש זר", כי לא יתכנו קידושין באיש זר ופסול (7) —

ואם כן, הרי נכללים הכל בפסוק זה, בין הנבעלת לחייבי לאוין ובין הנבעלת לגוי עבד וחייבי כריתות, שהיא נפטלת.

בכהנת דקדיש גופה שהיא נפטלת יותר מאשר האוכלת בשביל בנה, אלא בביאת פסול או בזרע הבא מאסור לה, אבל בזרע כשר מסתבר יותר כסברא הראשונה, שאמרו בגמרא לעיל "ומה כהנת דבקדושה דנפשה אכלה, פסלה, לוייה וישראלית דלא אכלה אלא בשביל בנה לא כל שכן", וראה בישרש יעקב; וכבר נתבאר בהערה לעיל בתחילת עמוד זה, שכן מצינו גם לענין פסול על ידי נישואין לזר, שאף כי בכהנת האוכלת בקדושה דנפשה כבר ידענו שהיא חוזרת לאכול בתרומה כשמת בעלה, מכל מקום צריך דרשת "בת ובת" ללמד אף על האוכלת בשביל בנה שהיא חוזרת.

ברש"י לקמן במשנה פו ב, כתב בטעם הדין שהאוכלת בשביל בנה מכהן אינה שבה לאכול בשבילו אחר שניסת לישראל ויש לה הימנו בן, באופן אחר מדבריו כאן:

"האי בן [מן הזר] פסיל לה מתרומה, שהרי יש לה זרע מן הזר וכתוב: וזרע אין לה ושבה, והא יש לה זרע. ואע"ג דקרא בבת כהן כתיב, [הרי] מרבינן מיניה בגמרא נמי [היא דרשתו של רבי אבא אמר רב מ"בת ובת" שהובאה לעיל בהערה], בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן וניסת לזר, ומת, שחוזרת ואוכלת בשביל בנה. הלכך כי היכי דבת כהן כי אית לה זרע מישראל לא הדרה, בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן נמי, כי אית לה זרע לא הדרה אוכלת בשביל בנה כהן; ואולם בישרש יעקב במשנה דלקמן, כתב לפרש דברי רש"י שם כדבריו כאן.

7. אין קושיית הגמרא אלא לדעת הסובר בדעת רבי עקיבא שאפילו באיסור עשה אין תופסין קידושין, שאם לא כן, הרי יש לפרש "כי תהיה"

ואין אלו דומים לאוכלת בשביל בנה מכהן, ונישאת לזר, והיא באה לחזור ולאכול בשביל בנה. שלענין זה, יותר מסתבר שלא תחזור האוכלת בשביל בנה מאשר האוכלת בקדושה עצמית, וכמבואר בהערה לעיל.

עוד כתב רש"י לבאר: "ואי משום לאשמועינן דמי שיש לו אלמנות וגירושין אפילו הכי כי אית לה זרע מיניה לא תיכול, ואיצטריך למיסר לוייה וישראלית האוכלת בתרומה בשביל בנה כהן, דכי תינשא לזר ויהא לה זרע ממנו לא תשוב לתרומה במיתת בעלה".

פירושו: הוקשה לרש"י, הרי יש לומר, שהריבוי אינו בא לרבות — בלוייה וישראלית האוכלת בשביל בנה — את הכשר הזרע במי שאין לו אלמנות וגירושין, אלא את פסול הזרע בנישאת לישראל, שאינה שבה לאכול בשביל בנה מכהן כשיש לה זרע מן הזר.

"הא פשיטא לן, דכיון דכהנת גופה מיפסלא בזרע ישראל מתרומה דבי נשא, כל שכן וישראלית האוכלת בשביל בנה.

אלא ודאי, כי רבי קרא לוייה וישראלית — להכי רבייה, שאם אוכלת בשביל בנה, ונבעלה לעובד כוכבים ועבד, אפילו אין לה זרע, נפסלה, דלא נפקא לן מכהנת, כדאמרין לעיל: כהנת דקדיש גופה".

ומבואר בדברי רש"י, כי לענין פסול על ידי זרע מישראל, יותר מסתבר לפסול לוייה וישראלית האוכלות בשביל בניהן, מאשר לפסול כהנת; ואינו דומה לפסול על ידי ביאת פסול או לפסול על ידי זרע גוי, שבהם אדרבה, מסתבר יותר לפסול כהנת מאשר לוייה וישראלית האוכלות בשביל בניהן, כפי שהתבאר לעיל. וכתב המהרש"א בטעם הדבר, שלא אמרו

רק אלמנה — הוא דכי לית ליה זרע אכלה, משום דחזיא לכהונה [שאינה פסולה אלא לכהן גדול].

אבל גרושה, דלא חזיא לכהונה [שאינה ראויה לינשא לכהונה], אימא: אף על גב דלית לה זרע לא אכלה, שאינה שבה לבית אביה אחר שנישאת ונפסלה מן התרומה אפילו כשאין לה זרע.⁽⁸⁾

ואי אשמעינן "גרושה" שהיא פסולה לתרומה כשיש לה זרע מבעלה, הייתי אומר: רק גרושה הוא דכי אית לה זרע לא אכלה, משום דלא חזיא לכהונה. אבל אלמנה, דחזיא לכהונה, אימא: אף על גב דאית לה זרע, נמי תיכול.

ולפיכך צריכא לכתוב לומר את שני הדברים.

וכאן שבה הגמרא לבאר את דין "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", שאם נבעלה לפסול לה הרי היא פסולה לתרומה ולכהונה.

ומקשינן: ואימא: נבעלה לפסול לה, היינו

ואם כן "אלמנה וגרושה" — הבא לרבות פסול במי שנבעלה לגוי עבד וחייבי כריתות — למה לי, הרי כבר שמענו את כל אלו מן הכתוב "ובת כהן כי תהיה לאיש זר"?!?

ומשינן: אכן לדעת רבי עקיבא לא בא הכתוב ללמד על בעילת מי שאין לו אלמנות וגירושין שהוא פוסל את האשה, אלא לשון "אלמנה וגרושה" הוא על עיקר דין הכתוב, המלמד שהיא שבה לבית אביה כשאין לה זרע מן הישראל שנישאת לו, ופסול מתרומה כשיש לה זרע מן הישראל שנישאת לו.

ולשון "אלמנה" — להחמיר עליה הוא בא, ללמד שאף האלמנה אינה שבה לבית אביה אם יש לה זרע.

ולשון "גרושה" — להקל עליה הוא בא, וללמד שאף הגרושה שבה לבית אביה כשאין לה זרע.

וצריכא, צריך הכתוב להשמיע את שני הדברים.

דאי אשמעינן "אלמנה" שהיא שבה לבית אביה כשאין לה זרע, הייתי אומר:

8. לשון רש"י הוא: הוה אמינא: אף על גב דלית לה [לגרושה] זרע לא תיכול, דכיון דאיפסלה מכהונה מתרומה נמי מיפסלה. ובפשוטו, משמע שכונתו לומר, שהייתי אומר שכל גרושה, ואפילו נתגרשה מכהן, כיון שנפסלה לכהונה, אף לתרומה היא פסולה.

אבל הקרן אורה פירש שאין כוונתו לומר שהיינו לומדים תרומה מכהונה, כי ודאי לא מצינן למילף מהדדי, אלא דהוה אמינא שהתורה לא התירה לשוב לבית אביה אלא רק לאלמנה, הראויה להינשא לכהונה, אבל גרושה, דלא חזיא

לשון קידושין, ואין הכתוב בא לפסול אלא חייבי עשה, וריבוי "אלמנה וגרושה" בא לרבות את הנבעלת לחייבי לאוין וכריתות, וגוי ועבד.

ובתוספות הקשו: הרי בבעולה לכהן גדול לכולי עלמא קידושין תופסין, ואם כן נימא שאין הכתוב מדבר אלא בזו?!

ויש מי שהעיר, כי לפי שיטת רש"י והרבה ראשונים שאין הכתוב מדבר אלא בנבעלה למי שהוא זר אצלה, ולא במי שהיא זרה אצלו, אם כן אין מקום לקושיית התוספות.

זונה — את אלה לא יקח [הכהן הגדול] וגו' ולא יחלל זרעו בעמיו, מקיש "זרעו" — של כהן גדול באלמנה — לו [לכהן גדול], מה הוא פוסל את האלמנה בביאתו מן התרומה (12), אף זרעו של כהן גדול באלמנה היינו החלל נמי פוסל אשה בביאתו.

ואכתי מקשינן על הדין הנלמד מ"ובת כהן כי תהיה לאיש זר", שהנבעלת לפסול לה הרי היא נפטלת לתרומה:

ואימא תיפסל כבר משעת הויה [קדושין] ואפילו מת קודם שבא עליה, שהרי אמרה תורה: כי "תהיה" לאיש זר?!

ומשנינן: הפסול והזר אצלה הרי הוא פוסלה דומיא דכהן גדול באלמנה, מה כהן גדול באלמנה, הרי הוא פוסלה רק בביאה (13), אף האי — זר ופסול אצלה — נמי אינו פוסלה לתרומה אלא בביאה, אבל בהויה לחוד לא.

ואכתי מקשינן: ואימא לא יפסלנה הזר

אף מחזיר גרושתו לאחר שנישאת לאחר, שהוא פוסל את אשתו מתרומת בית אביה, (9) כיון שאסור הוא בה.

והרי בברייתא לעיל, בפרק החולין, למדנו שהיא אינה נפטלת?!

ומשנינן: "כי תהיה לאיש זר" אמר רחמנא, ומשמע: מי שזר אצלה מעיקרא הוא זה שפוסל אותה בביאתו.

לאפוקי האי, להוציא מחזיר גרושתו — דלא זר אצלה מעיקרא, שהרי מתחילה, לפני שגירשה, הוא היה כשר אצלה. (10)

ומקשינן: אי הכי, (11), חלל, דלאו "זר" הוא, שאינו בכלל "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" [כי אפילו בת כהן אינה אסורה להינשא לחלל] — לא לפסול אשה לתרומה בביאתו! ואילו בברייתא שנינו גם את החלל?!

ומשנינן: אמר קרא: "אלמנה וגרושה וחללה

ראויה לו, עיין בדבריו.

11. כתב בקרן אורה: מרש"י נראה שאינו גורס "אי הכי", וקושיא בפני עצמה היא.

12. היינו משום דכהן גדול הבא על האלמנה עושה הוא אותה חללה, שהרי אמרה תורה: ולא "יחלל" זרעו בעמיו, ודרשו חכמים: מי שהיה כשר ונתחלל, ובא הכתוב לרבות את האשה שהיתה כשרה מתחילה, שאף היא מתחללת על ידי ביאת הכהן הגדול.

13. משום שנאמר: ולא יחלל זרעו, ללמדך: אין האשה מתחללת אלא כשיש זרע, כלומר: ראוי הוא לזרע, שבא עליה.

לכהונה נשאת באיסורה. ולפי זה, גרושה מכהן, אפילו למאי דסלקא דעתין, אכלה בתרומה.

9. ברש"י הוסיף להטעים את הקושיא "דהא זר הוא אצלה ותפסי לו בה קידושין", והיינו כי אם לא תפסי לו בה קדושין, הרי שאין מקום להקשות מן הפסוק "ובת כהן כי תהיה לאיש זר", שהוא אינו מדבר אלא בבני הויה.

10. הקשה בקהלות יעקב [הנדמ"ח סימן ט לט סוף ד"ה אבל לשיטת]: הרי מחזיר גרושתו, הוא עצמו אינו בכלל הפסול של "איש זר", שהוא פסול שלו כלפיה, [כמבואר בראשונים בתחלת פרק הבא על יבמתו], כי במחזיר גרושתו משנישאת, הפסול הוא בדידה, שהיא אינה

תנא קמא סבר: מה כהן גדול באלמנה שביאתו בה היא בעבירה, ופוסל אותה, אף האי נמי — מצרי שני ואדומי שני, שביאתו בקהל ישראל היא בעבירה — הרי הוא פוסל אותה.

רבי יוסי סבר: ככהן גדול, מה כהן גדול שזרעו פסול — כשבא בעבירה על האלמנה שהרי נתחלל על ידי ביאת פסולי כהונה — ופוסל אותה, אף כל שזרעו פסול כגון עמוני שאף בנו אסור [ואפילו בא בהיתר] הרי הוא פוסל את הנבעלת לו בעבירה, לאפקוקי מצרי שני דאין זרעו פסול, דכתיב: בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל ה'.

למדנו כברייתא: רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו [כלומר: את הנבעלת לו], וכל שאין אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו:

ומפרשינן: מאי איכא בין רבי יוסי ורבן שמעון בן גמליאל?

אמר עולא: גר עמוני ומואבי — שבתו אינה פסולה כדלקמן — איכא ביניהו, ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה שהוא פוסלה.

רבי יוסי סבר: מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול, ופוסל, אף כל שזרעו פסול, פוסל.

והפסול עד דאיכא הויה וביאה כאחד, אבל לא בביאה לחוד.

ומשינינן: דומיא דכהן גדול באלמנה, מה כהן גדול באלמנה בביאה להורה היא נפסלת ואפילו בלי קדושין⁽¹⁴⁾, אף האי — זר ופסול — נמי, בביאה להורה הוא פוסלה ואפילו בלי קדושין.

למדנו כברייתא: רבי יוסי אומר: כל שזרעו פסול — פוסל, וכל שאין זרעו פסול אינו פוסל:

ומפרשינן: מאי איכא בין תנא קמא לרבי יוסי?

אמר רבי יוחנן: מצרי שני [בנו של גר מצרי] שאין זרעו פסול, שהרי לא אסרה תורה מצרי שלישי, ואדומי שני שאין זרעו שהוא דור שלישי אסור לבוא בקהל, איכא ביניהו.

דעת תנא קמא: כל שהוא זר ופסול אצלה הרי הוא פוסלה, ואפילו כשאין זרעו פסול.

דעת רבי יוסי: כל שאין זרעו פסול אינו פוסל, ולפיכך מצרי שני ואדומי שני אינו פוסל את הנבעלת לו.

ושניהם — תנא קמא ורבי יוסי — לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה שהוא פוסלה.⁽¹⁵⁾

קדושין, דכל שכן בלי קדושין, וכיון שהבן נפסל גם היא נפסלת.

15. כתבו התוספות: עיקר טעמא הוי מ"לאיש זר", אלא דמכהן גדול באלמנה ילפינן במאי מסתבר לאוקמי קרא.

14. הקשו התוספות: היא גופה מנלן שהיא מתחללת בביאה בלי קדושין, והרי אדרבה כתיב "לא יקח" דהיינו קדושין, וכתיב "לא יחלל" דהיינו ביאה!?

ותירצו: דלגבי בן [רש"ל] אין להצריך

בנישואין לזר, ואין כהן מאכיל בת ישראל אלא על ידי אירוסין ונישואין, ולפיכך:

האונס והמפתה אשה ולא נשאה, **והשוטה**, שאפילו נשאה בחופה וקידושין אין הם חלים (16) — הרי אלו **לא פוסלין** (17) בת כהן אם זרים הם, **ולא מאכילין** את בת ישראל אם כהנים הם. (18)

ואם אינן — האונס המפתה והשוטה — **ראויין לבוא בישראל** [כגון שהיו ממזר או אדומי וכיוצא בזה הפסולים לבוא בקהל ישראל] **הרי אלו פוסלין** את האשה מלאכול בתרומה, כיון שנתחללה בכיאת פסול לה [רש"י]. (19)

רבן שמעון בן גמליאל סבר: מה כהן גדול **באלמנה, שכל זרעו** — בין בנו ובין בתו — **פסול, ופוסל אותה.**

אף שכל זרעו פסול ופוסל [הוא שפוסל], **לאפוקי עמוני ומואבי, דאין כל זרעו פסול, דאמר מר:** "עמוני" אסרה תורה לבוא בקהל **ולא עמונית, "מואבי" ולא מואבית,** נמצא שאין כל זרעו פסול ואתה נושא את בתו, ולפיכך אתה נושא את אלמנתו.

מתניתין:

בת כהן אינה נפסלת בכיאה לזר, אלא

על הפנויה. וכתבו כל האחרונים, שדבריהם אלו תלויים בנידון שדיברו בו התוספות לעיל לה ומד, אם שם "זונה" בעצמותו הוא פסול אף לתרומה כשם שהוא פסול לכהונה, וכאן סוברים התוספות ש"זונה" אינו פסול לתרומה; אבל למה שצידדו שם לומר, שזונה הוקשה לחללה ופסולה מתרומה, אם כן אפילו פנוי הבא על הפנויה פסלה לתרומה לדעת רבי אלעזר, וכן כתבו באמת התוספות בגיטין עג ב. וראה בליקוטים החדשים של רבינו עקיבא איגר כאן, שהביא מדברי רעק"א בגיטין להוכיח בדעת רש"י, שפנוי הבא על הפנויה אפילו לדעת רבי אלעזר אינה נפסלת בתרומה; וזכינו לדין, שלדעת רש"י: שם זונה אינו פוסל מתרומה.

18. כתבו התוספות: לא יצטרך לאשמועין באונס ומפתה שאין מאכילין, ואגב "לא פוסלין" אמר "לא מאכילין".

19. לדעת רוב הראשונים לעיל סח א, לשון "ראויין לבוא בישראל" פירושו פסולי קהל, וכן

16. א. כי לא תיקנו חכמין נישואין לשוטה כמו שתיקנו לחרש [כמבואר במשנה הקודמת, שהחרש פוסל], לפי שאין אדם דר עם נחש בכפיפה, נמוקי יוסף.

ב. כתבו התוספות: מה שלא שנה התנא "קטן" יחד עם שוטה, שאף לו לא תיקנו חכמים נישואין [כמו שתיקנו לחרש], הוא משום הסיפא דמיירי בילדה האשה "דלא מתני ליה בקטן", וראה מה שכתב בזה הערוך לנר.

ג. כתב הטור: בת כהן נשואה לישראל חרש שוטה וקטן פוסלה, ובת ישראל נשואה לכהן חרש שוטה וקטן אינו מאכילה; ותמהו כולם עליו במה שכתב שבת כהן הנשואה לשוטה וקטן הרי הוא פוסלה, שזה נגד המשנה! ויש אחרונים שכתבו, כי טעות המעתיקים היא, שהיה כתוב "חרש" והמעתיקים חשבו כי הוא "חש"ו" דהיינו חרש שוטה וקטן.

17. כתבו התוספות: ואפילו לרבי אלעזר הסובר: פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, נראה שאינה נפסלת בתרומה, דאין זה "לאיש זר"; כלומר: "איש זר" משמע פסול ואסור בה, ולא פנוי הבא

ואם נחתך העובר במעיה [וכן אם ילדתו ומת אחר כך, רש"י] הרי זו תשוב ותאכל בתרומה.

אונס ומפתה לא מאכילין: הרי [ב"ח] כהן שבא על בת ישראל באונס או פיתוי, הרי זו לא תאכל בתרומה, שהרי אמרה תורה: וכהן כי יקנה נפש "קנין כספו" הוא יאכל בו, ואלו אינן קנין כספו.

עיברה ממנו באונס ופתוי לא תאכל, שהרי עובר אינו מאכיל.

ואם ילדה ממנו באונס ופתוי, הרי זו תאכל, שהרי אמרה תורה: "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו" וקרינן ביה "יאכילו בלחמו". (2)

נמצא כחו של בן גדול משל אב, שהבן מאכיל את אמו בלי נשואין, ואין אביו מאכילה בלי נשואין [מאירי].

העבר פוסל משום ביאה, כלומר: אם בא

ביצר האונס והמפתה לא פוסלין ולא מאכילין:

אונס ומפתה לא פוסלין: הרי [ב"ח] ישראל שבא באונס או בפיתוי על בת כהן שהיא בבית אביה, הרי זו תאכל בתרומה.

שהרי אמרה תורה: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל.

אבל קודם שנתאלמנה או נתגרשה אינה אוכלת מלחם אביה, והרי לא למדת לפוסלה אלא במי שהיא מאורסת או נשואה לישראל.

טו-ב אבל אם עיברה בת כהן ממנו ואפילו באונס או פיתוי, הרי זו לא תאכל בתרומה.

לפי שהעובר מישראל פוסל, שנאמר: ובת כהן ושבה אל בית אביה "כנעוריה" — פרט למעוברת, והוא פוסל אפילו בזנות. (1)

2. כתבו אחרונים: חילוק יש בין ולד על ידי נשואין לבין ולד על ידי זנות, הן לענין פסול בולד מישראל, והן לענין אכילה בתרומה על ידי ולד מכהן; שהולד על ידי נשואין מחשיב את האשה כאילו היא עדיין נשואה [יש המגדירים את הדברים באופן אחר]; ואולם בקרן אורה לעיל בעמוד א [הובא בהערות שם], נקט שהכל דין אחד, ומשום שעיקר הלימוד הוא בולד על ידי נשואין מישראל, ואם היה חילוק ביניהם, מנין לנו שאכן בזנות הרי הוא פוסל.

ובמנחת חינוך מצוה רפ אות ט בנדמ"ח, נקט, שולד על ידי זנות מישראל אינו עושה את האשה כזרה שתעבור באכילתה על לאו של זרות, ואילו כשהולד הוא על ידי נשואין לישראל לא פשיטא ליה, ראה שם; וראה אוסף

נראה מלשון רש"י כאן שכתב: שנתחללה בביאת פסול לה, משמע שבא עליה אחד שהוא אסור לה ולא חלל; ומיהו לעיל סח א, אמרו בגמרא: על כבא זו — לפי שיטת רש"י — דמיירי בחלל, ראה שם, והראשונים שם נחלקו עליו.

ואולם לשון רש"י שכתב: נתחללה בביאת פסול לה צריך ביאור, כיון שאין חללה אלא מפסולי כהונה [ופסולה הוא מדין "ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל", כמבואר לעיל דף סח], וכעין זה הקשו הראשונים על רש"י בתחילת פרק הערל וראה מה שצויין שם בהערות.

1. ראה בהערה הבאה, שחילוק יש בין זנות לנישואין.